

Міжнародні стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації

*Насипайко Дар'я Сергіївна¹, Подплетній Валерій Володимирович²,
Решетов Валерій Олександрович³*

Опубліковано	Секція	УДК
31.08.2023	Економіка	339.9

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8362119>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Сьогоднішня світова економіка розвивається в умовах дедалі зростаючого поглиблення міжнародного поділу праці, зміцнення й поширення інтеграційних процесів як на державному, так і на регіональному рівнях, інтернаціоналізації національних економік, прискорення процесу глобалізації.

Розвиток світової економіки характеризується двома аспектами: з одного боку, глобалізація сприяє переплетінню національних економік у суцільну світову систему, стандартизує структурні елементи економіки відповідно вимогам транснаціоналізації, забезпечує рух міжнародних економічних відносин; з другого боку, поглиблюється розрив на рівнях розвитку між дуже розвиненими та біднішими державами, посилюється відмінність соціально-економічного розвитку всередині ключових країн.

Ключові слова: глобалізація, економічний розвиток, етапи економічного розвитку, модель економічного розвитку, соціально-політичні відносини.

International strategies of economic development under the conditions of globalization

Abstract. Today's world economy is developing in conditions of an ever-increasing deepening of the international division of labor, strengthening and spreading of integration processes both at the state and regional levels, internationalization of national economies, acceleration of the globalization process. The development of the world economy is characterized by two aspects: on the one hand, globalization promotes the interweaving of national economies into a continuous world system, standardizes the structural elements of the economy in accordance with the requirements of transnationalization, ensures the movement of international economic relations; on the other hand, the gap in the levels of

---

¹ кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, ORCID: 0000-0001-8374-0917

² кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна, ORCID: 0000-0001-5746-3370

³ кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна, ORCID: 0000-0001-9664-4764

development between highly developed and poorer states is deepening, the difference in socio-economic development within key countries is increasing.

The economic development strategies of the countries are accompanied by the strengthening of the regionalization of the world economy. But it should be remembered that the basis of regionalization is international economic integration, which is intensified by globalization.

The economic development strategies of developing countries in the context of globalization have slightly different goals. Most countries of this type lag far behind in economic development, so they do not have time for long-term economic changes to meet the modern standards of developed countries, and their economies often find themselves in a vulnerable position.

Keywords: globalization, economic development, stages of economic development model of economic development, socio-political relations.

Вступ

Стратегії економічного розвитку країн супроводжується посиленням регіоналізації світової економіки. Але слід згадати, що в основі регіоналізації полягає міжнародна економічна інтеграція, яка активізується глобалізацією. Стратегії економічного розвитку країн, що розвиваються в умовах глобалізації, мають дещо інші цілі. Більшість країн цього типу значно відстає в економічному розвитку, тому вони не мають часу для довгострокових економічних змін, щоб відповідали сучасним стандартам розвинутих країн і їхня економіка часто опиняється у незахищеному становищі.

Метою даної статті є дослідження моделі економічного розвитку розвинутих країн на міжнародній арені в умовах глобалізації та визначення ефективних підходів для конкурентоспроможності країн з низьким рівнем розвитку.

Результати

Одним з найголовніших завдань економічної політики держави в умовах глобалізації стає створення сприятливих умов для підвищення конкурентних переваг національної економіки. Американський економіст М. Портер визначив чотири основні причини, що забезпечують конкурентні переваги національної економіки країни [1]:

- параметри факторів виробництва (кваліфікована робоча сила, запаси сировини, виробничі потужності, капітал, науковий потенціал);
- наявність конкурентоспроможних споріднених галузей;
- характер попиту на внутрішньому ринку;
- стратегія фірм.

Характерне значення має активізація урядом такої складової національної економіки, як інтелектуальний потенціал країни, професійна майстерність, науково-технічна база. Фаховість суспільства формуються всередині країни. Держава, може надати імпульс інноваційному розвитку економіки, фінансувати наукоємні технології виробництва. Саме держава витрачає найбільші кошти на розвиток «людського капіталу» економіки – на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, тощо. Підтримка інноваційної діяльності підприємств з боку держави сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на світовому ринку нових технологій і зміцнює їх позиції на внутрішньому ринку. Державні інвестиції в економіку мають бути націлені на прогресивні зміни в її галузевій структурі, на випереджаючі темпи розвитку конкурентоспроможних галузей і виробництв.

Конкурентоспроможність товарів і послуг розвинутих країн значно вища, і можливість входження на чужі ринки набагато більші. У таких умовах роль держави в

регулюванні економічних процесів повинна бути вкрай вищою. Позитивно є те що Євросоюз відкрив свій ринок для найбідніших країн, що розвиваються.

Стратегії розвинутих держав опираються на державну функцію регулювання економіки в частині встановлення принципів конкуренції та законів вільного ринку економічної політики. Держава повинна створювати умови для ефективного функціонування ринку, що зокрема, включає систему гарантії прав власності і обов'язкового виконання контрактів. Важливою функцією держави є забезпечення конкуренції в економічному середовищі країни; вона виражається в антимонопольному законодавстві, в обмеженні імпорتنих перешкод та для підтримки молодих підприємств в ціновому регулюванні. Держава вирішує важливі проблеми, де інші суб'єкти, це вирішити не в змозі, або не хочуть. Це стосується екологічних питань, проведення базових наукових досліджень, розвиток соціально-економічної інфраструктури (комунікації, освіта, охорона здоров'я тощо).

Регіональні економічні угруповання можна розглядати як осередки, що складають глобальний економічний простір і у них процеси розвитку здійснюються набагато швидше [2]. Слід сказати, що регіональні інтеграційно-економічні угруповання також формують наднаціональні органи (економічні ради, парламенти, суди та ін.), що є одним з характерних проявів глобалізації. Країна, яка входить до регіональної економічної організації, мусить віддати частину своїх владних функцій на користь спільної справи організації. З економічної точки зору це виправдано; з політичної – може викликати протидію певних сил всередині країни. Але цей процес є довготривалим і в цілому завершується успішно. До органів міжнародних інтеграційних об'єднань входить Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Європейський парламент та ін. В кінці ХХ століття все більш вагомою стає частка міжнародних економічних організацій в регулюванні світових економічних процесів, і їх вплив на формування міжнародних стратегій розвитку щораз зростає [3].

Згадаємо про три етапи утворення міжнародних економічних організацій в умовах глобалізації. Перший, це початок ХХ ст., де важливим чинником утворення міжнародних організацій була промислова революція, яка завершилась в більшості європейських країн, США та Японії, вони були переважно монофункціонального та вузько спеціалізованого характеру.

Другий етап формування системи міжнародних економічних організацій був недовгим, але насиченим важливими подіями, це середина 40 – х років – кінець 50 – х років ХХ ст.). Найголовніша з них – поява Організації Об'єднаних Націй (ООН) – унікального міжнародного утворення, яке являє собою світовий форум народів, є органом, що регулює практично всі сфери міжнародної діяльності. ООН – не просто організація; це складна, розгалужена, багатофункціональна система, що об'єднує десятки організацій різного рівня, комісій, інститутів тощо. З появою ООН у народів світу з'явилася надія на припинення протистояння між країнами, урегулювання міжнародних економічних проблем. Хоча ці надії виправдалися далеко не в повній мірі, досягнення ООН в справі зміцнення довіри і порозуміння між народами – безперечні.

Третій етап, це кінець ХХ ст., утворення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), яке згодом трансформувалось на економічний союз. Його засновниками були шість західноєвропейських держав – Франція, ФРН, Італія, Бельгія, Нідерланди й Люксембург. Європейське Економічне Співтовариство дедалі міцнішало й поширювалось географічно. До кінця 80-х років ХХ ст., до нього увійшли також Ірландія, Греція, Іспанія. ЄЕС все більше набуває рис політичного союзу, виходить за межі суто економічної організації. В 1979 р. починає діяти Європейський Парламент [4].

Кожна країна ЄС мусить узгоджувати вимоги об'єктивного процесу глобалізації в сфері міжнародної економіки з особливостями своєї внутрішньої економіки. Справа в

тому, що країни світу перебувають на різних етапах економічного розвитку, тому заходи по стимулюванню, регулюванню економіки, що є ефективними для розвинутих країн, іноді виявляються малоефективними, а то й невідповідними для інших країн. В статті ми розглянемо кілька моделей економічного розвитку розвинутих країн в умовах глобалізації. Кожна країна визначає свою модель економічного розвитку, яка провадиться урядом, політичними силами та суспільством. Для цього необхідно враховувати сучасний стан економіки країни, її ресурсний потенціал, особливості соціально-політичних відносин та участь країни на міжнародній арені. Окрім моделі де кожна країна має свою мету та ціль яку вона хоче досягнути в соціально-економічному розвитку та на міжнародному рівні. Враховуючи міжнародні моделі економічного розвитку країн світу, вони між собою схожі за своєю метою та змістом і мають гнучку тенденцію змін [5].

Якщо розглядати ліберальна модель розвитку, то вона характерна для США, Канади, в меншій мірі Великій Британії та Ірландії. Вона характеризується мінімальним втручанням урядових структур у механізм взаємодії підприємців та працівників. Роль профспілок дуже послаблена порівняно з іншими країнами. Підприємці укладають контракти з найманими працівниками, виходячи з конкретної ситуації на ринку праці й часто не узгоджують свої дії з профспілками. Підприємець може звільнити працівника без згоди профспілкової організації. Це надає гнучкість поведінки в ситуаціях, коли економічна кон'юнктура вимагає оперативного скорочення персоналу. Стосунки між підприємцем та працівниками будуються, у першу чергу, на професійних якостях спеціаліста: кваліфікації, освіти та добросовісній праці.

В цілому ліберальна модель виявила свою ефективність. Високий рівень доходів і заробітна плата працівників [6].

Друга, це корпоративістська модель, яка передбачає активну роль держави в регулюванні соціально-економічних відносин й високий рівень соціального партнерства між працівниками та підприємцями. Ця модель має два різновиди: демократичний корпоративізм та ієрархічний корпоративізм.

Модель демократичного корпоративізму найбільш поширена в скандинавських країнах, особливо в Швеції. Ідея соціального партнерства є основою цієї моделі. Сильні профспілки здійснюють великий вплив на трудове законодавство й трудові стосунки. Завдяки ним встановлено високий рівень мінімальної заробітної плати, якого підприємці мусять неухильно дотримуватися. Наймання працівника на роботу та звільнення здійснюється тільки за узгодженням з профспілкою. Держава витрачає великі кошти на пенсійне забезпечення, освіту, охорону здоров'я та на професійну підготовку працівників будь якої сфери.

Позитивним моделі демократичного корпоративізму є те, що працівники малозабезпечених та економічно неактивних верств населення (пенсіонери, діти, інваліди, студенти) мають високий рівень захищеності. Всі видатки на соціальні потреби лягають досить відчутним тягарем на підприємців. Отже завдяки високому рівневі соціальної забезпеченості модель демократичного корпоративізму є взірцем для багатьох інших країн, особливо країн з транзитивною економікою.

Модель ієрархічного корпоративізму характерна Японії, де її характерною особливістю є активне втручання уряду в економічне регулювання при незначній частці державної власності в економіці. Держава розробляє і втілює в життя програми економічного розвитку, регулює інвестиційну діяльність в країні, фінансові ринки, здійснює активну соціальну політику, стимулює ділову активність, зокрема, методами податкової політики. Цікавою рисою є те, що працівник або службовець який сумлінно працює може працювати на підприємстві аж до виходу на пенсію. Трудові відносини мають патерналістський характер, це коли працівник відданий своєму підприємству й

особисто її власнику (керівнику), а керівник, у свою чергу, піклується про свого працівника, входячи навіть у справи його особистого життя. Особливою рисою цієї моделі є постійне піклування про безперервне підвищення кваліфікації працівника. На це витрачаються значні кошти від держави і підприємства, але така форма організації праці сприяє підвищенню її продуктивності.

Наступна соціально-ринкова модель розвитку найбільш характерна для Німеччини. Важливою її рисою є підтримка малозабезпечених верст населення й взагалі тих, хто має потребу в соціальній підтримці – молодь, люди похилого віку, безробітні, іммігранти. Держава тут відіграє найактивнішу роль, відвертаючи бюджетні й позабюджетні кошти на соціальні витрати. В цілому така політика знаходить підтримку підприємців і взагалі забезпеченого населення. Проте останнім часом власники великих підприємств висловлюють невдоволення високим рівнем податків, що є неминучою платою за великі соціальні виплати.

Модель «дирижизму» була властива Франції й Італії. Суть дирижизму полягає у досить активному втручанні держави в економічні процеси. Це виражається, насамперед, у створенні потужного державного сектора в національній економіці. Так, у Франції в державній власності після другої світової війни опинилася значна частина промисловості інфраструктури, енергетика, підприємства авіаційної й автомобільної промисловості. Дирижизм, крім існування державного сектора, включає такий вид економічного регулювання, як індикативне планування [7].

Висновки

Отже підводячи підсумок можна сказати, що більш розвинуті країни світу прагнуть пристати до ліберальної моделі, тому, що вона виявилась найефективнішою умовах міжнародного економічного розвитку глобалізації. Ключовими задачами при формуванні міжнародної стратегії економічного розвитку сьогодні є подолання глобальних проблем, визначення політичного впливу країни у глобальних економічних відносинах, посилення та збільшення конкурентних переваг країни у глобальному економічному просторі. Країни які мають свою стратегічну мету в досягненні економічного зростання та добробуту населення як правило досягають своєї цілі як на державному так і на рівні глобалізації.

Список використаних джерел

1. Porter M. The Competitive Advantages of Nations. - N.Y. - 1990.
2. Ю. Пахомов. Біфуркаційний стан світового ядра напередодні зміни світових лідерів // Економіка України. - №4. – 2008. – С. 13.
3. Бондарець М. Глобальні стратегії трансформації та структурної модернізації соціально-економічного розвитку транзитивних країн / М. Бондарець // Дослідження міжнародної економіки. Зб. наук. праць. – 2011. – № 2. – С. 99–110.
4. Hoffman S. The European Sisyphus: Essays on Europe, 1964–1994 // Westview Press, 1995.
5. Козак Ю.Г. Глобалізація сучасних міжнародних відносин та інтеграційні процеси у світовій економіці // Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. Київ, 2013. 246с.
6. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я. А. Жаліло. – К. :НІСД, 2009. – С. 160.
7. Глобальний конкурентний простір: монографія / О. Г. Білорус та ін. – К. : КНЕУ, 2007. – 680 с